

פרופ' יונתן גרוסמן

72 ימי המילואים (ב) – מתי וכמה

שלא כמו הפועל "קח" הפותח את רשימת הדברים שמשם מצטווה 'לקחת' (א), הפועל ביחס לישראל הוא "הקָהֵל" (ב), החוזר ונשנה גם בביצוע – "וַתִּקְהַל הָעֵדָה". הדבר מובן, שהרי כל הדברים שמשם לוקח נכנסים אל המשכן והם אלו העומדים להתקדש או להיקרב על גבי המזבח, בעוד ישראל מוזמנים להיות צופים.

חשיבותם של ישראל הצופים במתרחש ניכרת גם מתוך דברי משה לעם שנקהל סביב חצר המשכן: "וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל הָעֵדָה זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה' לַעֲשׂוֹת" (ח, ה). ניתן היה לדלג על אמירה זו ודבר לא היה חסר. על פניו, העם אינו שותף בתהליך הקדשת הכוהנים והמשכן, ובשבעת הימים הנידונים (בניגוד ליום השמיני), הוא גם לא הביא מטעמו קורבנות. אין להשוות גם את תהליך הקדשה הכוהנים לתהליך הכשרת הלויים לעבודתם – שגם שם נקהלו ישראל סביב המשכן (במדבר ח', ט), שהרי שם ישראל פעילים בסמיכת ידיהם על ראש הלויים (שם, י), והם מוצגים שם כמי שניתנו לכוהנים מאת בני ישראל. הנצי"ב באמת התקשה בדבר זה והציע, באומץ רב, את הביאור הבא:

"ובתורת כוהנים תניא שהוא משום שינהגו הכל קדושה בכהונה. ונראה עוד, שהוא כמו שיבואר בסמוך שהיו כמה שינויים במעשה ממה שנשמע מלשון הפסוקים שאמר להם משה כבר, ובא הכל בקבלה שכך יעשה. משום הכי נצטוו להקהל, ולמדו כאן כל ישראל כח קבלה בתורה שבע"פ, שראו כי משה רבינו עצמו עושה באופן אחר מהדבור שבכתב. וידעו כל העדה דרך התורה" (העמק דבר לויקרא ח', ג).

לדעתו, בשל השינויים שיש בין הצו שבא בשמות כ"ט לביצוע המתואר בפרקנו, הייתה זו הזדמנות טובה לחנך את ישראל לכוחה של תורה שבעל פה. אומנם משה הצטווה לפעול באופן מסוים – כפי שכתוב בפירוש בציווי (=תורה שבכתב), אולם נמסרו לו הוראות נוספות או אחרות בעל פה, והוא פעל לפי הוראות אלו. ההתקהלות הציבורית מבטיחה שכולם יראו דבר זה

שבעת ימי המילואים (שנערכו סביב ראש חודש ניסן, כשנה לאחר יציאת מצרים) מרתקים ביומרה שלהם להעביר מקום ואדם טרנספורמציה של ממש, מהיותו קשור במרחב של חולין להיותו קדוש. כבר הערנו שבתפיסה המקראית הקדוש האולטימטיבי הוא ה', ולא די בכך שיש קשר עמוק בין מרחב או אדם לה' כדי להגדירו כקדוש. על מנת שמקום מסוים (משכן) או אדם מסוים (כוהנים) יהיו קדושים, עליהם 'לשנות תחום', לצאת ממציאות אנושית ולעבור לתחומו של ה'. קשה להגזים בחשיבות שהמקרא רואה בתהליך כזה ובמשמעויות המשפטיות-הלכתיות שלו, ובמידה רבה צודק מילגרם שניתח ימים אלו כחלק מתבנית כללית של 'טקס מעבר'.² טקסים אלו בנויים בדרך כלל משלושה שלבים: פרידה מהעבר, שלב ביניים שבו מצוי עובר התהליך מחוץ לחברה ולזמן, וקבלת המעמד החדש. הבלטת 'לקיחת' אהרן ובניו ורחיצתם במים יכולה באמת לסמל את פרידתם מהחברה העממית שבה היו, ובמשך השבוע שנאסר עליהם לצאת מתחומי המשכן הם אכן היו 'מחוץ לחברה', במקום מקודש, מה גם ששבעת הימים יכולים לסמל את 'בריאתם' המחודשת,³ ומילוי ידיהם ומשיחתם בשמן מורים כמובן על קבלת תפקידם החדש, על הפיכתם לקדושים.

עם זאת, גם לישראל יש תפקיד בימים אלו. הקהלת העם – הפותחת את הפרשה – מעניינת באופן מיוחד:

"קח את אהרן ואת בניו ואת הבגדים ואת שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה ואת פַּר הַחֲטָאת ואת שְׁנֵי הָאֵילִים ואת סל המצות. ואת כל העֵדָה הַקְהֵל אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד. וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כְּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֹתוֹ. וַתִּקְהַל הָעֵדָה אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד" (ח, ב-ד).

1 הרגילה ופורץ לעתיד חדש. מילגרם עצמו סבור שגם בימי המילואים ניתן למצוא הדישתיקות וכניעותם (הם מצווים אך אינם מגיבים), אך דומני שבנקודה זו הפער בולט יותר מהדמיון.

2 על שבעת ימים אלו כתורמים לעיצוב ימי המילואים כטקס מעבר (על רקע על אזכורי 'שבוע ימים' במקרא – הן בסיפור והן בחוק) ראו: G. A. Klingbeil, "Ritual Time in Leviticus 8 with Special Reference to the Seven Day Period in the Old Testament", ZAW 109 (1997), pp. 500-513.

1 הדבר נתון במחלוקת חז"ל ובמחלוקת ראשונים. גישה, שרבים שותפים לה, טוענת שבראש חודש ניסן היה היום השמיני למילואים, ושבעת הימים שלפניו התחילו ב"ג אדר. אולם ראב"ע טען ששבעת ימי המילואים התחילו בראש חודש ניסן (והיום השמיני חל בח' בניסן), ובשל סיבות שונות נראה שגישתו נתמכת בפשטי המקראות.

2 מילגרם, ויקרא, חלק א, עמ' 566-569. מילגרם משווה שם את ימי המילואים לטקסי מעבר אחרים במזרח הקדום. אחד מהאלמנטים הבולטים בטקסים אלו הוא השפלתו של זה שעוזב את החברה

המתאר את תהליך קידוש הבית והכוהנים. לפיכך, יש אלמנטים הפורצים בוויקרא ח' וזכרם אינו בא בציווי על ימי המילואים בשמות כ"ט, ואין זאת אלא מימוש צו אחר שנזכר בהקשר אחר.

עוד נשוב לנקודה זו בהמשך, אך הקהלת העדה היא חלון הצצה נוח לתופעה זו. מאחר שהקהלת העדה נעדרת מהציווי שבשמות כ"ט, המתמקד במילוי ידי הכוהנים, ייתכן שהקהלת העדה באמת לא נצרכת לשם מילוי ידי הכוהנים אלא לשם הקדשת המשכן והמזבח, שהיא היסוד המובלט בפרשיות האחרות. דברים מעין אלו הציע הרב ברוך קהת:

"על הציווי שבפרשת צו נוספת כאן מצוות הקהלת העדה אל פתח אוהל מועד. נראה שהבדל זה מתבאר על פי האמור, שהציווי מופיע בפרשת תצווה כדי להראות כיצד משמשים הבגדים, שעל עשייתם נצטוו שם, לשם קידוש הכוהנים. ולצורך תהליך קידוש הכוהנים לא נדרשת נוכחות של עדת ישראל. הצורך בהקהלתם שייך למערכת של הימים שבהם נחנך המשכן, הכוללת את שבעת ימי המילואים ואת היום השמיני, שראוי שיעשו בהשתתפות כל הקהל. ואכן, בשיאו של התהליך הם זוכים להתגלות כבוד ה' אליהם (ויקרא ט', כג-כד). לכן רק בתיאור מהלך זה מופיע הציווי על הקהלת העדה"⁵.

הוא סבור שהציווי על ימי המילואים בשמות נזכר בהקשר של הכנת הבגדים המקדשים המופיעה בפרק לפניו, ולאור כך הוא ביאר את הפער הנידון. נדמה לי שאפשר לנסח זאת גם אחרת – והדבר יעלה בהמשך – אך אני מבקש לאמץ את העיקרון שבדבריו. היעדרות הקהלת העדה מהציווי יכולה ללמד שמגמתה קשורה בקידוש המשכן וכליו (שאינם נזכרים בציווי בשמות כ"ט), בהקשר הציווי שבא בשמות מ'.

"ושבעה ימים שולחנות ערוכים"

שאלה בסיסית שרובצת לפתחנו בבואנו לעיין בימי המילואים היא מתי אירעו הדברים המפורטים בפרשייה. האם הקרבת הקורבנות והטקס שנלווה אליה התרחשו מדי יום במשך שבעת ימי המילואים, או שמא רק ביום הראשון, ואחריו נשארו הכוהנים במשך שישה ימים נוספים בפתח אוהל מועד ללא הקרבת קורבנות נוספים, ובכך מילאו את תהליך התקדשותם.

ויפנימו את ערכה של תורה שבעל פה. צריך לקבל כמה הנחות יסוד הנוגעות לתורה שבעל פה ולזמן נתינתה ואופייה, על מנת לאמץ פירוש זה, אך יש להודות שזהו פירוש אמיץ. הנצי"ב אינו מנסה לגשר על ההבדלים בין הציווי לביצוע, אלא רואה זאת כפער שנוצר מתוך מה שהצטווה משה בעל פה ולא נכתב.

בראשית דבריו מצטט הנצי"ב את הספרא, שראה את תפקיד הקהלת העם כאקט חינוכי – כדי שינהגו הכול בקדושה בכהונה. ניתן ללכת בדרך זו אך לנסח אותה אחרת: אכן העם צריך לראות את תהליך הקדשת המשכן והכוהנים, אך לא רק כדי שישמעו ויקדשו את הכוהנים מכאן ואילך, אלא כדי להבהיר לעם שהמשכן הוא 'הסיפור שלהם'. קבוצת הכוהנים אינם קליקה אזוטריה – כמקובל במצרים למשל – אלא הם נציגיהם מול המזבח, והם שעתידים להושיט יד לכל ישראלי שיבקש להקריב קורבנו אך הוא מנוע מלגשת אל המזבח. העם כולו עומד מסביב ובכך משקף את התפיסה שהדברים נעשים בהסכמתם ולמענם. העם אולי איננו שותף בתהליך הקדשתם, אך העם הוא גיבור מרכזי בסיפור הקדשת המשכן ועובדיו. גיבור שניצב ברקע הסיפור.⁴

אולם אין לעצור בנקודה זו. אסיפת העם שכה מובלטת בוויקרא ח', נעדרת מהציווי שבשמות כ"ט, ודבר זה אומר דורשני. דווקא בגלל המשמעות שבהשתתפות העם בטקס – ולו כצופים – מוזר הדבר שבציווי הראשוני דבר זה אינו נזכר. פער זה הוא חלק מפערים נוספים בין הציווי שבספר שמות לביצוע שבספר ויקרא, ועל חלקם נעמוד בהמשך. לעת עתה, ברצוני לנצל פער זה ולהעניק לתיאור ימי המילואים שבויקרא ח' את הקשר הקריאה שלו. לאורך ספר שמות יש כמה וכמה ציוויים הנוגעים להקדשת הכוהנים ומילוי ידיהם. כך למשל בחתימת הציווי על בגדי הכהונה נאמר: "וְהִלְבַּשְׁתָּ אֹתָם אֶת אֵהָרֹן אֲחִיד וְאֵת בְּגָדֵי אֹתוֹ וּמְשַׁחְתָּ אֹתָם וּמְלֹאֵת אֶת יָדָם וְקִדַּשְׁתָּ אֹתָם וְכִהְנוּ לִי" (כ"ח, מא); בציווי על הכנת שמן המשחה נאמר: "וּמְשַׁחְתָּ בּוֹ אֶת אֵהָל מוֹעֵד וְאֵת אֲרוֹן הָעֵדֻת... וְקִדַּשְׁתָּ אֹתָם וְהָיוּ קֹדְשֵׁי קֹדְשִׁים כָּל הַנִּגַּע בָּהֶם יִקְדָּשׁ. וְאֵת אֵהָרֹן וְאֵת בְּגָדֵי תְמַשְׁחָ וְקִדַּשְׁתָּ אֹתָם לְכַהֵן לִי" (שמות ל', כו-ל); ובמיוחד – בציווי על הקמת המשכן בשמות מ' יש תיאור מפורט של הקדשת המשכן, כליו והכוהנים. לצד אלו, הציווי המפורט בשמות כ"ט נוגע ישירות לפרקנו. כל הציוויים הללו הם נחלים בודדים שנשפכים לתוך ויקרא ח'

5 הרב ב' קהת, "ימי המילואים – הציווי וקיומו", מגדים לח (תשס"ג), עמ' 22.

4 מכיוון אחר אך דומה ניסח את הדברים ווטס, בפירושו לויקרא (סדרת HCOT), עמ' 453.

יותר מכך: עוד לפני חתימת הציווי על ימי המילואים יש התייחסות גלויה לתהליך של התקדשות במשך שבעה ימים, אך למרבה הפלא הוא מוסב על דבר מה אחר: "ובגדי הקדש אשר לאהרן יהיו לבגיו אחריו למשחה בהם ולמלא בם את ידם. שבעת ימים ילבשם הכהן תחתיו מבגיו אשר יבא אל אהל מועד לשרת בקדש" (שמות כ"ט, כ"ט-ל). על פי פסוקים אלו, בגדי הכהונה משמשים לדורות כדרך למלא ידי כוהנים חדשים לתפקידם. ליחס הבגדים אל השמן המקדש ואל איל המילואים עוד נקדיש דיון נפרד, אבל לענייננו מרתקת העובדה שדווקא לגבי הבגדים נאמר בפירוש שעל הכוהן ללוש אותם במשך שבוע וכך להתקדש. העובדה שהכתוב נדרש להזכיר את שבעת הימים במקום מסוים, מלמדת שהיכן שהדבר לא נזכר – הוא באמת לא רלוונטי. כלומר, שהות של שבוע עם בגדים נדרשת לשם התחנכות לכהונה, אך דבר זה לא נאמר ביחס להקרבנות וביחס למשיחה בשמן המשחה. דבר דומה מתרחש – כפי שיובהר להלן – גם ביחס לפר המחטא את המזבח שנזכר בסוף הפרשה בשמות כ"ט. גם שם מדגיש הכתוב שיש להקריבו במשך שבעה ימים, ומכלל הן אנו מוזמנים לשמוע גם את הלאו – הבגדים והפר המחטא את המזבח דורשים שבעת ימים, אך שאר האלמנטים המוזכרים בטקס – שביחס אליהם הכתוב לא מזכיר שיש לחזור עליהם – כנראה שאינם זוקקים שבעת ימים.

ההתלבטות גדולה עוד יותר כי גם פסוקי החתימה, שעליהם מסתמכים הטוענים שיש לעשות את הטקס כולו בכל יום משבעת ימי המילואים, עמומים וכלל לא ברור שזו הקריאה הפשוטה שלהם.

נפתח בפסוקי הציווי בספר שמות. תחילה מתמקד הכתוב בכוהנים: "ועשית לאהרן ולבגיו ככה / ככל אשר צוית אתה / שבעת ימים תמלא ידם" (שמות כ"ט, לה). בתור פסוק חתימה איננו מופתעים למצוא עידוד למשה ואזהרה שעליו לעשות לאהרן ובגיו בדיוק כאשר נצטווה. על עידוד זה מוסיף ה' – "שבעת ימים תמלא ידם". האם כוונת הפסוק היא שיש להקריב את הקורבנות במשך שבעה ימים, והם מילוי ידיהם של הכוהנים (כטענת מילגרום), או אולי ה' מוסיף דבר מה נוסף: מלבד כל מה שציוויתך לעיל, עליך למלא את ידם במשך שבעה ימים נוספים על ידי ישיבתם בחצר אוהל מועד. זב וזבה, למשל, שצריכים לחכות שבעה ימים נקיים – אינם צריכים לטבול בכל יום משבעה ימים

יש הסכמה נרחבת בקרב פרשני ימי הביניים שבכל יום ויום משבעת הימים הביאו הכוהנים את קורבנותיהם, ובכל יום ויום משבעת ימים אלו משחו את המזבח ואת המשכן. לאורך הפרק דבר זה אומנם לא נרמז, אולם לכאורה כך עולה מחתימתו: "ומפתח אהל מועד לא תצאו שבעת ימים עד יום מלאת ימי מלאיכם פי שבעת ימים ימלא את ידכם. כפאשר עשה ביום הזה צנה ה' לעשת לכפר עליכם" (ויקרא ח', לג-לד). ההנחה המקובלת היא שיש לקרוא את ההוראה "כפאשר עשה ביום הזה צנה ה' לעשת לכפר עליכם" כמתייחסת לטקס כולו, כפי שמתואר לאורך הפרק בפירוט רב. לאמר: כאן חושף משה – לראשונה – שלאורך שבוע, בכל יום, יש לעשות כפי שנעשה ביום הראשון: "פירוש וכאשר עשה ביום הזה – משה, כן צוה ה' לעשות" – שבעת ימי המילואים (ראב"ע לויקרא ח', לד). מילגרום הוכיח קריאה זו ממה שנאמר בציווי על ימים אלו בספר שמות: "ועשית לאהרן ולבגיו ככה ככל אשר צוית אתה שבעת ימים תמלא ידם" (שמות כ"ט, לה). 'מילוי הידיים' מתבצע לדעתו דרך הקרבת הקורבנות, ומפורש כאן שיש למלא את ידי הכוהנים שבעת ימים.

קריאה זו אומנם מקובלת, אך למעשה הנושא סבוך יותר. אם אומנם יש להקריב את הקורבנות כולם ולהזות על הכוהנים ובגדיהם במשך שבעה ימים ("לחזוק התהליך"),⁶ קשה להבין מה ראתה התורה להצניע דבר זה באופן כה מפתיע. התחושה העולה למקרא הציווי על ימים אלו בספר שמות, ואף נוכח קריאת ביצועו בספר ויקרא, היא שמדובר בהתרחשות חד פעמית – יום מסוים שבו נמשחו המשכן וכליו, ובו הוזה מדם הקורבן על הכוהנים. כאמור, רק בסוף, וכבדרך אגב, נאמר ש"שבעת ימים תמלא ידם". האומנם כוונת הכתוב היא שיש להביא שוב את הקורבנות כולם, ושעל משה לשוב ולהלביש את הכוהנים מחדש (כיצד בכלל הדבר אפשרי??) האומנם יש להזות על אוזניהם ובהונותיהם מדם איל המילואים בכל יום מחדש, על הדם שנמצא כבר על אוזניהם מאתמול (ושמא עליהם לנקות את הדם מדי יום??) ואם יטען הטוען שאכן רק חלק מתהליך מילוי הידיים נעשה מדי יום, אך הלבשת משה את הכוהנים, למשל, התרחשה רק ביום הראשון והם נשארים כבר עם בגדיהם, מוזר הדבר שהכתוב אינו מתייחס לכך ולא מציע חלוקה ברורה בין הרכיבים השונים שבפרק.

6 כך התנסח בנטש בפירושו על אתר (B. Baentsch, Exodus, Leviticus)
 (un Numeri, Göttingen 1903).

אוהל מועד שבעה ימים ובכך למלא את ימי מילואיהם. הביטוי "עד יום מלאת ימי מלאיכם" מורה שחלק בסיסי של התהליך כבר נעשה אך יש להשלימו ולמלא את שאר ימי המילואים בישיבה באוהל מועד – "כי שבעת ימים ימלא את ידכם".⁹

במשך שבעה ימים אלו – יומם וְלילה – הכוהנים מנועים מלצאת מהתחום המקודש והציווי שנאמר להם הוא: "וּשְׁמַרְתֶּם אֶת מִשְׁמַרְתְּ ה' וְלֹא תָמוּתוּ". לשמור את משמרת ה' יכול להיאמר באופן כללי על שמירת חוקיו ומצוותיו של ה' (בראשית כ"ו, ה), אך בהקשרי המשכן יש להשוות את פסוקנו במיוחד למה שנאמר על הלוויים:

"וְשָׁמְרוּ אֶת מִשְׁמַרְתּוֹ וְאֶת מִשְׁמַרְתְּ כָּל הָעֵדָה לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד לְעִבְדָת אֶת עֲבֹדַת הַמִּשְׁכָּן. וְשָׁמְרוּ אֶת כָּל כְּלֵי אֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת מִשְׁמַרְתְּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְעִבְדָת אֶת עֲבֹדַת הַמִּשְׁכָּן" (במדבר ג', ח-ז).

לא ניתן להסתפק בכך שאחד מתפקידי הלוויים הוא לשמור פיזית על המשכן ולדאוג לכך שלא ייכנס לשם זר. המונח הפותח את הציווי – "וְשָׁמְרוּ אֶת מִשְׁמַרְתּוֹ" – מוסב על משמרת אהרן שאותו הלוויים משרתים. כלומר, הלוויים נדרשים לשמור את 'משמרת' הכוהנים מצד אחד, ואת "מִשְׁמַרְתְּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" מצד שני. מהי אותה 'משמרת'? הקריאה הפשוטה היא כהצעת רש"י במקום:

"ושמרו את משמרתו" – כל מנוי שהאדם ממונה עליו ומוטל עליו לעשותו קרוי 'משמרת' בכל המקרא ובלשון משנה" (פירושו לבמדבר ג', ז).

אם נחיל קריאה זו גם על פסוקנו, נקבל את המשמעות הפשוטה ביותר שלו: משה אומר לכוהנים שעליהם לקיים את הדרישה שנאמרה להם בפסוק הקודם, כלומר – לשבת בפתח אוהל מועד שבעה ימים, יומם ולילה, ובכך להשלים את מילוי ידיהם, את המינוי שניתן להם.¹⁰ לפי קריאה זו, אין בפסוק התייחסות לקורבנות שעליהם להקריב אלא רק לעצם הישיבה הממושכת שחותמת את תהליך מילוי ידיהם.¹¹

אלו. די בטבילתם פעם אחת, גם אם לצד הטבילה (במקרה זה לפניה) עליהם לחכות שבעה ימים. הקרבת קורבנותיו של המצורע ששב למחנה שכונה – שדומה בחלק ממרכיביה לימי המילואים – מתרחשת פעם אחת, גם אם לצד הקרבה זו עליו לשבת מחוץ לאוהלו שבעה ימים (ויקרא י"ד, ח-כ).

נראה שגם אצלנו כוונת הפסוק היא שעל משה לעשות לכוהנים ככל אשר צווה – פעם אחת, ביום הראשון של ימי המילואים – אך על מנת להשלים את תהליך מילוי ידיהם עליהם לשבת במשכן במשך שבעה ימים שבהם 'מתמלא' תפקידם ומסתיימת הקדשתם.⁷ רק לאחר שבוע הם יוכלו לעבוד ככוהנים, אך אין זה אומר שיש לרחוץ אותם במים בכל יום מחדש, להלבישם שוב ושוב בכל יום, ולהזות דם ושמן עליהם ועל בגדיהם בכל יום ויום מימי המילואים.

מיד נשוב אל הפר המחטא את המזבח שנזכר גם הוא בציווי, אך ראשית נפנה לאופן קיום ימים אלו, וניווכח שזו אכן הקריאה הפשוטה גם בויקרא:

"וּמִפְתַּח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא תִצְאוּ שְׁבַעַת יָמִים עַד יוֹם מְלֹאת יְמֵי מְלֹאֵיכֶם כִּי שְׁבַעַת יָמִים יִמְלֵא אֶת יְדְכֶם. כְּאֲשֶׁר עָשָׂה בַיּוֹם הַזֶּה צִוָּה ה' לַעֲשׂוֹת לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם. וּפְתַח אֹהֶל מוֹעֵד תִּשְׁבוּ יוֹמָם וְלַיְלָה שְׁבַעַת יָמִים וּשְׁמַרְתֶּם אֶת מִשְׁמַרְתְּ ה' וְלֹא תָמוּתוּ כִּי כֵן צִוִּיתִי. וַיַּעַשׂ אֹהֶרֶן וּבְנָיו אֶת כָּל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר צִוָּה ה' בְּיַד מֹשֶׁה"

(ויקרא ח', לג-לו).

אכן, ניתן לראות זאת כמקרא קצר – כהצעת רש"י וראשונים נוספים – ולהשלים: 'כְּאֲשֶׁר עָשָׂה בַיּוֹם הַזֶּה צִוָּה ה' לַעֲשׂוֹת לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם – שבעת ימים'. אולם ניתן כמובן גם לא לראות זאת כמקרא קצר ולא להשלים את מה שלא נאמר בפסוק, אלא לקרוא אותו כמבע שלם: משה מצהיר בפני הכוהנים שהוא עשה בדיוק כפי שה' ציווה אותו לעשות, ולא הוסיף מאומה מדעתו.⁸ לצד זאת מוסיף משה – ומעניק אגב כך גם ביאור לציווי שנאמר בספר שמות – על אהרן ובניו להישאר בפתח

החתימה מורים שהטקס כולו התבצע שבעה ימים, אולם הוא התלבט האם אין לראות בפסוקים אלו רובד משני (בפירושו לויקרא, עמ' 73).

10 כפי שטען רנדטורף בפירושו לויקרא, עמ' 288.

11 הפסוק חותם באזהרה שאם הכוהנים יצאו מפתח אוהל מועד הם ימותו – "וּשְׁמַרְתֶּם אֶת מִשְׁמַרְתְּ ה' וְלֹא תָמוּתוּ כִּי כֵן צִוִּיתִי" (ח', לה). יש מן האירוניה הטרגית בקריאת אזהרה זו על רקע העתיד לבוא, כי בסופו של דבר, בני אהרן מתו בחצר אוהל מועד עצמו.

7 הרב ברוך קהת הציע פירוש שונה: "המצווה על הכוהנים לשהות בחצר אוהל מועד שבעת ימים, שמקורה כאמור במצוות הכוהן הגדול (ויקרא כ"א), גם היא אינה נדרשת כאמצעי לקידוש הכוהנים, אלא היא נובעת מהתקדשותם" ("ימי המילואים", עמ' 30).

8 על שילוב לשון 'עֲשֵׂה' במקום 'עֲשִׂיתִי' ראו ראב"ע במקום – "כן דרך לשון הקודש".

9 בכיוון זה הלכו גם: ונהאם, בפירושו לויקרא, עמ' 144; הרטלי, בפירושו לויקרא, עמ' 115 (אך הוא התלבט אם ייתכן שחלק מהקורבנות הוקרבו במשך כל השבוע). מרטין נות סבור שפסוקי

* *
 * כל הזכויות שמורות לשיבת הר עציון ולפרופ' יונתן גרוסמן *
 * עורך: בנימין פרנקל, תשע"ט *
 * *
 * בית המדרש הוירטואלי *
 * מיסודו של *
 * The Israel Koschitzky Virtual Beit Midrash *
 * האתר בעברית: <https://etzion.org.il/> *
 * האתר באנגלית: <http://www.vbm-torah.org> *
 * משרדי בית המדרש הוירטואלי: 02-9937300 שלוחה 5 *
 * דוא"ל: office@etzion.org.il *

תהליך כזה אינו אמור להפגיענו, שהרי מדובר כאמור
 במודל מקראי רחב ובו סטטוס של אדם משתנה
 בעקבות מעשה שיש לעשות לצד ספירת שבעה ימים,
 ולא מצאנו שיש לעשות את המעשה (טבילה או הקרבת
 קורבנות) במשך כל הימים הנספרים (השוו גם
 לקורבנות הנזיר "ביום מלאת ימי נזרו" – במדבר ו', יג-
 כ)¹²

אולם לא ניתן גם לחתום את הדיון במסקנה זו. בפסוקי
 החתימה של הציווי שבספר שמות, נזכר פר נוסף ולגבי
 התמונה שונה:

"וּפָר חֲטָאת תַעֲשֶׂה לַיּוֹם עַל הַכֹּהֲנִים וְחֲטָאתָ
 עַל הַמִּזְבֵּחַ בְּכֹפֶרְךָ עָלָיו וּמִשְׁחַתְּ אֹתוֹ לְקֹדֶשׁוֹ.
 שְׁבַעַת יָמִים תִּכְפֹּר עַל הַמִּזְבֵּחַ וְקֹדֶשֶׁת אֹתוֹ וְהָיָה
 הַמִּזְבֵּחַ קֹדֶשׁ קְדָשִׁים כָּל הַנִּגַּע בַּמִּזְבֵּחַ יִקְדָּשׁ"

(שמות כ"ט, לה-לז).

אין ספק שאת פר החטאת המחטא על המזבח (הנוסף
 לקורבנות 'הכיפורים' – כנראה קורבנות הכוהנים), יש
 להקריב במשך שבעה ימים ובכך לקדש את המזבח. אם
 כך, מתברר שבכל זאת יש הקרבת קורבנות מיוחדים
 במשך כל שבעת ימי המילואים ולא רק ביום הפותח.

דומה שבדבר זה נחשף פתרון התעלומה כולה: אכן,
 הכוהנים צריכים להביא את קורבנותיהם ביום הראשון
 בלבד, ולהישאר במשכן עוד שישה ימים, ובתום שבוע
 זה יסתיים תהליך הקדשתם. אולם פר החטאת שמקדש
 את המזבח – שבספר שמות נראה כקורבן נוסף ועצמאי
 – מוקרב במשך כל השבוע הזה מדי יום ביומו.¹³ כפי
 שעוד נראה, חטאת הכוהנים וחטאת המזבח מוזגו
 בספר ויקרא לפר חטאת אחד, ולפיכך, בפועל, תהליך
 הקדשתם של הכוהנים נמשך גם הוא – באופן מסוים –
 שבעה ימים, לפחות בכל הקשור לפר החטאת. נשוב
 לבאר דבר זה בדיוננו בפר החטאת.

13 מאחר שנקדיש לדבר דיון בפני עצמו אני מקצר כאן בהנחת יסוד זו.
 יש סיבה טובה לקרוא – עם חז"ל והראשונים – שמדובר באותו הפר
 שהביאו הכוהנים: "מכך שלא נצטוו בראש הפרשה להביא שני פרים,
 משמע שבפר אחד כיפרו על הכוהנים ועל המזבח, כפי שמתואר
 בפרשת העשייה" (הרב ברוך קהת, "ימי המילואים", עמ' 23), אך גם אם
 כך, פיצול הציווי לשני חלקים שונים לגמרי אומר דורשני (כפי שגם
 הרב קהת טוען במאמרו, שם, עמ' 28).

12 מילגרום השווה את פסוקנו למתואר ביחזקאל, ושם עולה שיש
 להקריב את הקורבנות בכל שבעת ימי חניכת המקדש: "שְׁבַעַת יָמִים
 תַעֲשֶׂה שְׁעִיר חֲטָאת לַיּוֹם וּפָר בֶּן בָּקָר וְאַיִל מִן הַצֹּאן תָּמִימִים יַעֲשֶׂה.
 שְׁבַעַת יָמִים יִכְפְּרוּ אֶת הַמִּזְבֵּחַ וְטָהְרוּ אֹתוֹ וּמָלְאוּ יָדוֹ [קרי: ידיו]"
 (יחזקאל מ"ג, כה-כו; מילגרום, ויקרא, חלק א, עמ' 537). אולם תפקיד
 הקורבנות ביחזקאל הוא לחטא את המזבח, ודבר זה – כפי שנראה
 להלן – אכן מתרחש שבעה ימים גם בחנוכת המשכן. הדיון למעלה
 מתמקד במילוי ידי הכוהנים, ובדבר זה נראה שיש הבדל בין משך
 הקדשתם למשך חיטוי המזבח.